

Nastop maorske plesno-glasbene skupine.
Foto: Jaka Repič, december 2008

Maorsko svetišče marae v Rotorui.
Foto: Jaka Repič, Rotorua, december 2006

OWNERSHIP AND APPROPRIATION/LASTNIŠTVO IN PRISVOJITEV Mednarodna konferenca ASA, ASAANZ in AAS v Aucklandu

Oddelek za antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Aucklandu je v največjem mestu Nove Zelandije med 8. in 12. decembrom 2008 gostil letno mednarodno konferenco antropološke zveze ASA (Association of Social Anthropologists of the UK and Commonwealth). Tokratno konferenco so pripravili v sodelovanju z zvezo ASAANZ (Association of Social Anthropologists of Aotearoa/New Zealand) in AAS (Australian Anthropological Society). Lokalni organizacijski odbor, ki sta ga vodila profesorica Veronica Strang in dr. Mark Busse, je opravil odlično delo in uspel na konferenco privabiti približno 400 udeležencev – predvsem iz Nove Zelandije, Avstralije, Velike Britanije in drugih evropskih držav, Združenih držav Amerike pa tudi od drugod. Iz Slovenije sva se konference s predavanji udeležila dr. Nataša Gregorič Bon iz Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU in dr. Jaka Repič z Univerze v Ljubljani.

Konferenca je potekala na Univerzi v Aucklandu, kjer smo si za en teden »prisvojili« povsem novo in izredno moderno Poslovno fakulteto, ki so jo odprli komaj pred pol leta. Univerza se ponaša z dolgo zgodovino ter s kvalitetnim študijem in raziskovalnim delom. Z organizacijo konference se je Oddelek za antropologijo prav gotovo izvrstno predstavil in učvrstil svojo vlogo v socialni antropologiji in pacifiški regiji.

Nosilna tema konference je bila posvečena vprašanju 'lastništva in prisvojitve' (*ownership and appropriation*), ki sta v zadnjem obdobju postali izredno zanimivi in pomembni temi v socialni antropologiji, kažeta pa se v primerih prisvajanja kulturnih simbolov, znanja in praks, prostorov, itd. Namen konference je bil razširiti pojem lastnine in opozoriti na prakse lastninjenja in prisvajanja kot značilnosti osebnih in družbenih odnosov ter odnosov moči. Pomen lastništva in prisvajanja je še zlasti poudarjen v procesih (po)kolonializma, posocializma in globalizacije, v katerih potekajo boji za naravne in kulturne vire, obenem pa se

močno širijo ideje o tem, kaj vse sploh lahko postane (zasebna) lastnina. Prisivjanje lahko pomeni prilastitev nečesa tujega, tuje lastnine ali nečesa, kar ni bilo last nikogar, lahko pa pomeni tudi sprejemanje nečesa za svoje. To vprašanje preusmerja analizo od stvari, kulture, praks in znanja k akterjem, saj je povezano z izražanjem agencije in sposobnosti inkorporacije ter z družbenimi odnosi in odnosi moči, kjer lahko antropologija poda zelo zanimiva spoznanja. Prisivjanje seveda ne označuje le prilaščanja fizične lastnine, temveč poteka tudi na kulturni, simbolni in intelektualni ravni. Kulturna lastnina, tradicija, avtentičnost, socialna identiteta, kozmologija in tako dalje, so konstrukti, ki vsebujejo dimenzijo lastništva in prisvajanja, oziroma so pogosto z njima neločljivo povezani. Tako je na primer prisvojitvev oziroma sposobnost in upravičenost sklicevanja na kulturo, poreklo, teritorij, tradicijo, dediščino, »lastno zgodovino«, itd., temeljna predpostavka utemeljevanja socialnih identitet.

Odločitev za organizacijo konference o lastništvu in prisvajanju prav na Novi Zelandiji je bila odlična, saj je pričujoča tema v pacifiški regiji izredno prisotna in pomembna. Diskusije o lastništvu in prisvojitvah zaznamujejo politične diskurze, na pravni ravni pa so prisotne tudi v Avstraliji, na Novi Zelandiji in nasploh na Pacifiku, kjer imajo ta vprašanja osrednjo vlogo pri konstituciji sodobnih držav in njihovih pogosto multikulturnih družb, urejanju družbenih in političnih odnosov ter pripadnosti in vlogi socialnih identifikacij posameznikov. Na Novi Zelandiji je to najbolj opazno pri konfliktnih glede lastništva zemlje ter naravnih virov in celo kulturnih simbolov. Sodobna država namreč temelji na »bikulturalizmu«, formaliziranem že leta 1840 s Pogodbo iz Waitangija, ki je vsilila britansko oblast, Maore pa priznala kot britanske subjekte in lastnike svoje zemlje in imetja. Te pogodbe dolgo niso upoštevali, Pakeha (ne-Maori) pa so si pogosto protipravno prisvajali zemljo in vire. Sodobni družbeni

* Dr. Jaka Repič, asistent na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. 1000 Ljubljana, Zavetiška 5, E-naslov: jaka.repic@guest.arnes.si

in pravni spori po eni strani odražajo zgodovino kolonializma, po drugi pa tudi različno razumevanje lastništva med Maori, drugimi prebivalci Nove Zelandije, in državo. Tudi v Avstraliji se ta vprašanja odražajo v sporih glede lastništva (ter vračanja) zemlje in naravnih virov, pa tudi imen, simbolov, kulturne tradicije, itd. Še precej večje težave pa so na primer na Fidžiju, kjer je koncept pravice do lastništva zemlje in naravnih virov utemeljen v pravu in kulturni identiteti »domorodnih« prebivalcev, posledična družbena razmerja in neenakost med »domorodnimi« Fidžijci in Indofidžijci pa še vedno sprožajo hude konflikte. Zaradi udeležbe velikega števila novozelandskih in avstralskih antropologov in antropologinj je bila konferenca v precejšnji meri, a še zdaleč ne izključno, posvečena obravnavi pacifiške regije.

Konferenca je trajala pet delovnih dni, ki so bili zasnovani tako, da so dopuščali tudi nekaj prostega časa. Dan pred uradnim začetkom konference pa je potekal maorski ceremonialni sprejem (*powhiri*) udeležencev konference v *Waipapa Marae*, to je v univerzitetnem maorskem svetišču oziroma svetem prostoru *marae*. Nasploh so lokalni organizatorji konferenci vtisnili močan ceremonialni in simbolični pečat, saj so pripravili (in razložili pomen) več maorskih ceremonialnih slovesnosti in kulturnih predstav. V teh slovesnostih smo udeleženci lahko zaznali ne le prisvajanje in rabo maorskih simbolov in kulturne tradicije znotraj univerzitetnega prostora in antropološke konference, temveč tudi pomen maorske kulture pri sodobni reprezentaciji »bikulture« družbe na Novi Zelandiji/Aotearoi.

Konferenca je bila razdeljena med plenarna predavanja – uvodno plenarno predavanje je imela prof. Marilyn Strathern – in 51 delavnic, ki so se vsaka s svojo specifično temo posvetile obravnavi temeljnih vprašanj lastništva in prisvojitve. Delavnice so bile tematsko zelo široke, pokrivalo so na primer vprašanja politike, moči in prisvojitve, kulturnega turizma, vrednotenja zemlje, lastništva in prisvojitve prostorov in voda, vprašanja lokalnosti, koncepta doma v migracijah, vprašanja intelektualne lastnine, itd. S spremljajočimi ceremonijami, *after-hours* programom in neformalnim druženjem so organizatorji poskrbeli za odlično socialno dinamiko med udeleženci. K temu je seveda prispevala tudi lokacija, saj sta Auckland s svojim multikulturnim značajem in bližnja okolica ponujala obilico naravnih in zgodovinskih zanimivosti ter kulturnih, družabnih in kulinarčnih izkustev.

Mešanica zelo zanimive konferenčne teme, domiselnih delavnic, kvalitetnih predavanj ter odlične organizacije, ki pa je prav z manjšimi spodrsjlaji in stereotipizacijami (npr. poudarjanje maorskih ceremonij ali zaključna zabava v stilu DJ dr. Balkanatica) ohranila sproščenost, je pri meni pustila odličen vtis. Za finančno podporo, ki mi je omogočila obisk konference in predstavitev predavanja o prisvajanju urbanih prostorov in vodnih virov v neformalnih urbanih naseljih v Port Moresbyju, se zahvaljujem Javni agenciji za raziskovalno dejavnost RS in Wenner Gren fundaciji.

TURIZEM IN MEDKULTURNI DIALOG

Turistica – Fakulteta za turistične študije, Portorož, 28. 11. 2008

Današnja družba je preplet različnih narodov, religij, navad, folklor, jezikov, ipd. Turistica – Fakulteta za turistične študije v Portorožu je ob letu medkulturnega dialoga pripravila posvet z naslovom »Turizem in medkulturni dialog«. Referenti smo referate predstavili v petih sklopih: Odnosi in kultura med udeleženci v turizmu (vodja Živa Čeh), Kulturna dediščina, identiteta in avtentičnost kot motiv za odkrivanje kultur (vodja Igor Jurinčič), Kulinarika kot medkulturna turistična izkušnja (vodja Gorazd Sedmak), Na stičišču jezikov in kultur – poučevanje tujega jezika v turizmu (vodja Marija Trdan Lavrenčič) in Medkulturnost, mediji in tržno komuniciranje v turizmu (vodja Aleksandra Brezovec). Da medkulturnost zahteva interdisciplinarni pristop, dokazujejo strokovnjaki različnih strok: geografije, etnologije, turističnih študij, arhitekture, jezikoslovja, medijskih študij, oglaševanja, ekonomije.

Sklop Odnosi in kultura med udeleženci v turizmu je uvedel Janez Bogataj z referatom Destinacija Evropa in medkulturni dialogi. Poudaril je, da je turizem že ves čas povezan s kulturo in da je slovenska posebnost, da smo šele na prehodu v 21. stoletje začeli prepoznavati turizem kot mnogo več kot le gospodarsko

dejavnost. Svoje znanje in izkušnje je povezal z ugotovitvami sedmega turističnega foruma Evropske unije v Bordeauxu; ta je začrtal nove poglede na razvoj turizma prav z vidika velikih sprememb v svetu in njihovih posledic na vsebine in oblike potovanj v smislu odkrivanja evropskih lokalnih kultur.

Mitja Guštin je v prispevku Dediščina v portoroškem turizmu nekoč in danes govoril o svoji osebni izkušnji. Predstavil je zgodovino portoroškega turizma, v katerem kljub večji ponudbi (Hotel Palace, wellness storitve, hoteli najvišje kategorije) še danes prevladuje koncept »sonca in morja«. Avtor je opozoril na nujne spremembe, ki jih za svoj razvoj potrebuje portoroški turizem, predvsem bolj kakovostne kadre, animacijo in vključevanje dediščine v turistično ponudbo.

Dejan Križaj se je v referatu Večkulturnost v procesu difuzije turističnih inovacij osredotočil na pomen inovacij pri sodobnem snovanju razvoja turističnih destinacij. Opredelil je pojem inovacij in njihovih posledic ter ugotovitve povezal s turizmom, čigar vpliv se ves čas povečuje. Kljub svojemu pomenu inovacije v turizmu niso dovolj ovrednotene. Turistične inovacije se v večkulturnih družbah uvajajo in vrednotijo po principu »različne

* Andrej Šumer, študent 4. letnika Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. 1410 Zagorje ob Savi, Cesta Zmage 16, E-naslov: jason@si.cx